

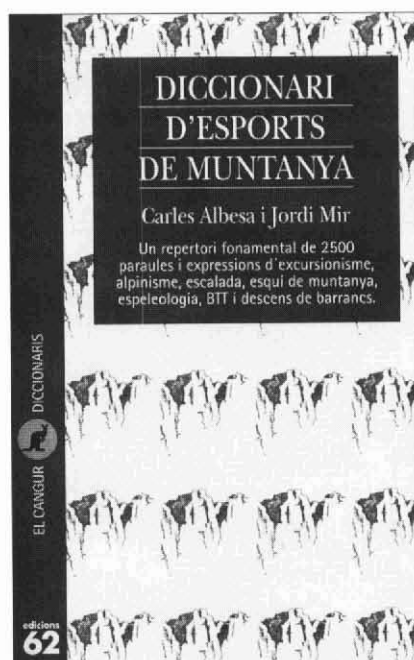
D'esport i de llengua

per Víctor Pallàs

ALBESA, Carles; MIR, Jordi

Diccionari d'esports de muntanya

Barcelona, Edicions 62, 1998
El Cangur-diccionaris, núm. 257

Durant anys el port per on es passava per a accedir a la Cerdanya des de Barcelona era el de "Tosas". Desapareguda la dictadura, algú recuperà el topònim amb prou bona intenció i en sortí la "collada de Toses" i una part del comú de la humanitat catalanoparlant s'ho cregué. Doncs no; havia d'ésser *Toses*, amb essa sonora. Aquests són els "accidents" que ocorren en tot procés de normalització lingüística. Per sort, estudiosos amatents de la llengua s'han encarregat de deixar les coses al seu lloc i d'aclarir què vol dir quan va amb una essa o amb dues. Referit al cim d'una muntanya, *tossa* és sempre "una muntanya de base ampla, aspecte massís i rabassut i de cim aplanat o ondulat". Si a dalt de tot hi ha un planell, aleshores tenim el substantiu *mola*, que

també genera topònims (la *Mola* de Sant Llorenç del Munt o la de Coldejou...).

En canvi, el substantiu *tosa* té un significat més genèric (en una *tosa* pot encabir-s'hi una *tossa*): "muntanya amb la part superior nua de vegetació", i és el participi de *tondre*, és a dir, *esquilar*, paral·lel, doncs, al llom de l'ovella un cop *tosa* (i no pas perquè en aquests indrets alts, almenys als estius, hi hagi activitat ramadera). Semblantment ocorre amb topònims com *Calbell*, *Calbera* o *Calbet*, que ens remetrien a *pelat* però sense referència literal a res *capil·lar*.

Però la llengua és quelcom viu i sovint barreja registres diferents i fa necessària la intervenció dels estudiosos suara al·ludits per a evitar que el parlant pla divagui i es perdi entre terminologies

aparentment ben pròximes. Des de la base d'un Alcover-Moll o d'un Coromines, són d'agrair els intents que es fan per aportar una mica de claredat a aquests conceptes confusos. Remarquem ací, per exemple, l'article "Les tesses, les moles i les toses" de Carles Domingo, aparegut en les pàgines de la nostra revista (LLENGUA NACIONAL, núm. 21), del qual he esmentat alguns exemples. Però, sobretot, ara volem posar en relleu el *Diccionari d'esports de muntanya* de Carles Albesa i Jordi Mir, d'on he manllevat les definicions més amunt apuntades i que ha motivat aquestes ratlles. Aquest volum, conegut per dos reconeguts experts en el camp de l'excursionisme i de la terminologia geogràfica, resol els dubtes del lector inquiet que troba plaer en els viatges però que no arriba a practicar l'excursionisme, l'alpinisme, l'escalada, l'esquí de muntanya, l'espeleologia, el descens de barrancs... I, tanmateix, també li pot fer curiositat de saber que la *neula* no és res dolç, sinó que pot ser molt, molt, humida: la boira; o que una *olla* no sols serveix per a fer bullir aliments, sinó que és un lloc on et pots ofegar: un gorg; o que la *selva* –ves qui ho havia de dir!– és solament un "bosc natural o poc alterat per l'home, generalment gran", i que el *caos* no és el final de tot sinó un "conjunt de blocs de pedra, de mides diverses però predominantment grans, que assentats fermament sobre el terreny són pràcticament inamovibles": *Caos de Targasona*, a la Cerdanya.

Pràctic i manejable, és un diccionari de consulta per a apropar-se al món de l'esport i, subsidiàriament, a la toponímia que retola els nostres paisatges. ♦

